

KOMISJA LITUANISTYCZNA PRZY KOMITECIE NAUK HISTORYCZNYCH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIK LITUANISTYCZNY

TOM 4
ROK 2018

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIK LITUANISTYCZNY

**TOM 4
ROK 2018**

Pismo wydawane i współfinansowane przez
Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk
Instytut Historii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego
Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego

KOMISJA LITUANISTYCZNA PRZY KOMITECIE NAUK HISTORYCZNYCH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIK LITUANISTYCZNY

TOM 4
ROK 2018

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK
WARSZAWA 2018

REDAKCJA

Urszula Augustyniak (Uniwersytet Warszawski), Andrzej Buczyło – sekretarz redakcji (IH PAN, Warszawa), Joanna Kunigielis – sekretarz redakcji (IH PAN, Warszawa), Henryk Lulewicz (IH PAN, Warszawa), Jakub Niedźwiedz (Uniwersytet Jagielloński), Andrzej Rachuba (IH PAN, Warszawa), Andrzej Zakrzewski – redaktor (Uniwersytet Warszawski)

RADA NAUKOWA

Richard Butterwick-Pawlikowski (UCL, Londyn), Marek Ferenc (Uniwersytet Jagielloński), David Frick (Uniwersytet Kalifornijski w Berkeley), Karin Friedrich (Uniwersytet w Aberdeen), Robert Frost (Uniwersytet w Aberdeen), Zigmantas Kiaupa (Instytut Historii Litwy, Wilno), Margarita Korzo (Instytut Filozofii Rosyjskiej Akademii Nauk, Moskwa), Rimvydas Petrauskas (Uniwersytet Wileński), Krzysztof Pietkiewicz (UAM, Poznań), Andrej Radaman (Narodowa Akademia Nauk Białorusi), Natalia Starczenko (Narodowa Akademia Nauk Ukrainy), Henryk Wisner – przewodniczący (IH PAN, Warszawa)

RECENZENCI

Natalia Biłous (Instytut Historii Ukrainy, Narodowa Akademia Nauk Ukrainy), Tomasz Chachulski (WNH UKSW, Warszawa), Przemysław Gawron (WPiA UKSW, Warszawa), Zbigniew Hundert (Ośrodek Badań Historycznych, Zamek Królewski w Warszawie), Aleksandr Hrusza (Narodowa Akademia Nauk Białorusi), Ewa Ihnatowicz (Wydział Polonistyki UW, Warszawa), Bernadetta Manyś (IH UAM, Poznań), Anna Michałowska-Mycielska (IH UW, Warszawa), Jakub Niedźwiedz (Wydział Polonistyki UJ, Kraków), Krzysztof Pietkiewicz (Instytut Wschodni UAM, Poznań), Radosław Skrycki (IHiSM Uniwersytetu Szczecińskiego), Jarosław Zawadzki (AGAD)

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
tel. (48 22) 831 02 61, fax (48 22) 831 36 42
e-mail: roczniklituanistyczny@ihpan.edu.pl
<http://www.rl-ihpan.edu.pl>

Czasopismo recenzowane

Wersja elektroniczna jest wersją referencyjną czasopisma

Tomy w formacie pdf znajdują się na stronie internetowej: <http://www.rl-ihpan.edu.pl>

e-ISSN 2450-8454

p-ISSN 2450-8446

© Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2018

Publikacja dotowana ze środków publicznych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Redakcja językowa
Jolanta Rudzińska

Druk i oprawa: Fabryka Druku

Spis treści

STUDIA

- Irena Valikonytė**, Struktura i zasady kompletowania ksiąg sądowych Metryki Litewskiej Zygmunta Augusta 7
The Structure and Pattern of Formation of Court Books to the Lithuanian Metrica under King Sigismund Augustus
- Maria Cieśla**, Metryka Litewska jako źródło do badań nad historią Żydów w Wielkim Księstwie Litewskim w XVII i XVIII wieku 25
The Lithuanian Metrica as a Source for Research on the History of Jews in the Grand Duchy of Lithuania in the Seventeenth and Eighteenth Centuries
- Karol Łopatecki**, Pierwszy poetycki traktat wojskowy z mapą – Jana Kunowskiego *Odsiecz smoleńska*. Wykorzystanie kartografii w działaniach operacyjnych (1616–1617) 41
The First Military Treatise in Verse with a Map – Jan Kunowski’s Succour of Smolensk. The Use of Cartography in Military Operations (1616–1617)
- Andrzej Rachuba**, Próba zrównania uprawnień litewskich urzędów hetmańskich za panowania Jana Kazimierza 77
An Attempt to Equalize the Powers of Lithuanian Hetman Offices under King John II Casimir Vasa
- Maksim Makarau**, Witebsk w XVIII wieku: historia i „historycy” (dawne kopiarusze miasta, Kronika Pancyrnego i Awierki) 93
Vitsyebsk in the Eighteenth Century: History and “Historians” (Old Cartularies of the City, Pantsyrn’ and Averka’s Chronicle)
- Jolanta Kowal**, Józefa Ignacego Kraszewskiego krytyczny ogłąd *Literatury w Wilnie w początku XIX wieku* 119
Józef Ignacy Kraszewski’s Critical View on the Literature in Vilnius in the Early Nineteenth Century

MATERIAŁY

- Konrad Bobiatyński**, Testament strażnika wielkiego litewskiego Samuela Kmicica . 137
A Last Will of Lithuanian Grand Sergeant Samuel Kmicic

RECENZJE

Urszula Anna Pawluczuk, <i>Osiemnastowieczne Wilno – miasto wielu religii i narodów</i> (Andrzej Rachuba)	159
<i>Lietuvos Metrika. Knyga nr. 47 (1565–1567). Užrašymų knyga 47</i> (Karol Łopatecki)	169
Adam Stankevič, <i>Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo veikla XVIII amžiaus antroje pusėje</i> (Kamil Frejlich)	172

IN MEMORIAM

Antanas Tyla (28 X 1929 – 23 XI 2018) – historyk i świadek historii (Jan Jurkiewicz)	177
Wykaz skrótów	195

Wykaz skrótów

- AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (Central Archives of Historical Records in Warsaw)
- APZIR – Archiwum Polityki Zagranicznej Imperium Rosyjskiego w Moskwie (Архив внешней политики Российской империи / Archive of the Foreign Policy of the Russian Empire)
- AR – Archiwum Warszawskie Radziwiłłów (Warsaw Archive of Radziwiłł Family)
- BCz – Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie (The Princes Czartoryski Library in Krakow)
- BJ – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie (Jagiellonian Library in Krakow)
- BK PAN – Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk (The Kórnik Library of the Polish Academy of Sciences)
- BN – Biblioteka Narodowa w Warszawie (National Library in Warsaw)
- BPAU i PAN – Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (The Scientific Library of the Polish Academy of Arts and Sciences and of the Polish Academy of Sciences in Krakow)
- CDIAUK – Центральний державний історичний архів України, м. Київ (Centralne Państwowe Historyczne Archiwum Ukrainy w Kijowie / Central State Historical Archive of Ukraine in Kyiv)
- CDIAUL – Центральний державний історичний архів України, м. Львів (Centralne Państwowe Historyczne Archiwum Ukrainy we Lwowie / Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv)
- f – zespół (fondas / collection)
- JKM – Jego Królewska Mość
- KDKW – *Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej*, t. 1, wyd. J. Fijałek, W. Semkowicz, Kraków 1932–1948
- KVB – Kauno apskrities viešoji biblioteka (Biblioteka Publiczna w Kownie / Kaunas County Public Library)
- LMAVB – Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka (Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie / The Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences)
- LNB – Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (Litewska Biblioteka Narodowa im. Marcina Mażwida / The Martynas Mažvydas National Library of Lithuania)
- LVIA – Lietuvos valstybės istorijos archyvas (Archiwum Historyczne Państwa Litewskiego / Lithuanian State Historical Archives)
- ML – Metryka Litewska

NGAB – Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі (Narodowe Archiwum Historyczne Białorusi / National Historical Archives of Belarus)

NGAB Grodno – Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі, Гродно (Narodowe Archiwum Historyczne Białorusi w Grodnie / National Historical Archives of Belarus, Grodno)

PSB – *Polski słownik biograficzny*, t. 1–52, Kraków–Wrocław–Warszawa 1935–2018

RGADA – Российский государственный архив древних актов (Rosyjskie Państwowe Archiwum Akt Dawnych w Moskwie / Russian State Archive of Ancient Documents, Moscow)

RGIA – Российский государственный исторический архив, Санкт-Петербург (Rosyjskie Państwowe Archiwum Historyczne w Sankt Petersburgu / Russian State Historical Archive, Saint Petersburg)

VUB – Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego (Vilnius universiteto biblioteka / Vilnius University Library)

WKL – Wielkie Księstwo Litewskie